

מצוות התלויות בארץ

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

בחר בחוקותי

הדלקת נרות:	י-ם:	חופה:	ב"ש:	ת"א:	ניו יורק:	פריז:	לונדון:	קובלנקה:	מפסירין:
18:54	19:05	19:10	19:10	19:10	19:47	20:57	20:17	18:53	ה' עזרי ומעוזי
צאת השבת:	20:10	20:13	20:10	20:12	20:54	22:26	21:52	20:05	
ר"ת:	20:46	20:47	20:45	20:44	21:20	22:41	22:01	20:36	

דבר ה' זו הלכה

מעובד מתוך ספרי הגרש"ז רוח שליט"א ראש המכון

ברכת הנהנין לחולי קורונה שאיבד את חוש הטעם

שאלה: הנה אחד הסימפטומים לגנף זה, הוא שהחולה מאבד את חוש הטעם והריח, ונשאלת כי כאשר החולה שותה או אוכל אם יברך ברכת הנהנין במצב הזה שאינו מרגיש כלל טעם במה שאוכל. תשובה: לגבי ברכת הריח, ודאי דאינו מברך, גם לא כדי להוציא אחרים.

ולגבי ברכת הנהנין, הגם שאין הנאת חוש הטעם, אולם אין מדובר בבליעה או אכילה שלא כדרכה, אלא בליעה ובבליעת החיך, ובוודאי שיש הנאת המעיים שהוא שבע לאחר אכילתו. ולכן נלענ"ד, שהעיקר להלכה, שהוא חייב בברכת הנהנין.

מקורות: הנה לגבי ברכת הריח, כ"ה להדיא בשו"ת הרדב"ז (ח"ו סי' ב אלפים שכא): שאלת על מי שנתבטל ממנו חוש הריח, אם יכול לברך להוציא את אחרים אף על פי שהוא אינו מריח, דומיא דסומא שלא ראה מאורות מימיו. והשיב, דדברים פשוטים אני רואה, שאין בריח לא חובה ולא מצוה אין שם אלא ברכת הנהנין, וק"ל מי שאינו מחוייב בדבר, אם היא ברכה של מצוה - מוציא את אחרים ידי חובתם, אבל ברכת ההנאה אינו כן, שלא מצוה זה נהנה וזה מברך, וברכת הבשמים במוצאי שבת אינה לא חובה ולא מצוה אלא ברכת ההנאה, וכיון שאינו נהנה אינו מברך וכו'.

אולם לגבי ברכת הנהנין, מצאנו בזה לכאורה מחלוקת הפוסקים, ומכמה סוגיות אפשר ללמוד דין זה: מהסוגיא בברכות (דף לה ע"ב) לגבי שותה שמן זית, ומדברי הרמב"ם בהל' ברכות (פ"ה ה"ב) שכתב: מברך על השמן זית 'שהכל' שהרי לא נהנה בטעם השמן. ומאידך, מביא רבינו מנוח שם, דרש"י ס"ל שכיון שלא נהנה אינו מברך כלל. ובשו"ע (ס' רבסע"ד) אמנם פסק דאינו מברך כלל, אולם זהו מחמת דמיון ליה, ולכאורה לא מטעם דחסר הנאה. וראה בלשון רבינו המאירי על הסוגיא בברכות שם: השותה שמן זית לבדו הן לרפואה כגון חושש בגרונו הן שלא לרפואה אינו מברך כלל שאין כאן שום הנאה ואדרבה, לענין הזנה מיהא מוזיק הוא לגוף. ויש מפרשים אוקי מוזיק ליה האדם לשמן, ר"ל, שהוא מפסידו אחר שאינו נהנה ממנו. כלומר, לביאורו הראשון משמע שאין כאן לא הנאה ולא הזנה. וראה עוד בשו"ע (ס' רד סע' ז ואילך) לגבי סוגי אכילות שאינו תאב להם, כגון השותה מים להעביר אומצת בשר שנתקעה בגרונו שאינו מברך [וראה משנ"ב שאם זה שאר משקים מתוקים מ"מ יברך]. ולגבי מאכל או משקה לרפואה, שאם זה גם טעים ו'ההיך נהנה מהם', מברך תחילה וסוף. וכן לגבי אכל באונס מחמת דבר צדדי כגון דבר איסור הנצרך לחולה, או דבר היתר לחולה האוכל בתענית, שחייב לברך. וברמ"א (סע' ה), הביאו לגבי מי שאנסוהו לאכול והיך נהנה, מכל מקום פטור מלברך כיון שהוא בע"כ. ולכאורה כאן יש הנאת החיך וגם הנאת מעיים, ומכל מקום פטור, כיון שהוא בע"כ ולא שייך לברך על הנאה כזו ויש חולקים [ראה משנ"ב ושע"צ שם]. וראה במג"א (ס"ק) שלכאורה מסוגיא דבלע מצה יצא, רואים לא כך, ואין לומר דהכא איירי הרמ"א בדבר שנפשו קצה עליו, שאם כן ברור שפטור, שהרי אין הנאת החיך ואין צריך לברך על זה. וראה עוד בשע"צ (אות לה) מה שכתב לחלק בין מצה שזה למצוה וסו"ס אכל לכן שפיר יצא י"ח, משא"כ לתת ברכת הודאה. ועוד הביא מה שתירצו אחרונים שכיון שזה מצוה בסוף נתרצה והוי כגט מעושה בסברת הרמב"ם יעו"ש וראה מה שכתב הנפ"מ בזה.

וראה עוד בדברי המור וקציעה (סימן קצ"ז) שהביא את דברי המג"א (ס"ס זה) בשם ש"ג, שהאכל אכילה גסה מוציא אחרים והוא שנהנה גרונו באותה אכילה. עכ"ל. וכתב המו"ק: ולא ידעתי מניין לו דבענין הנאת הגרון לענין ברכת המזון, היכא רמזיא והיכא כתיבא, אכילה ושביעה כתיב. וכו', ואין דבר האכילה נקרא ע"ש הנאת הגרון, והיינו טעמא דמטעמת אין צריכה ברכה, ונ"מ דאפילו תחב לו חברו אוכלין לתוך פיו בעומק הגרון או שבלע מאכלים שלמים בלי טעימת החיך והגרון, דבעי ברוכי כדכתיבנא לעיל, וכך נ"ל ברור כיון דשבע הוא מכל מקום. ותדע עוד, שהרי אפילו במצה דמצוה, אמרו שיצא אם בלעה שלמה, אף על פי שלא טעם מאומה. ואין לומר דהתם אדרבה גרע משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, זה אינו כלום, דודאי המצות שהן בהנאה צריכין להיות כדרך הנאתן, והלא מברכין עליה על אכילת מצה, הרי שקרויה אכילה, ואעפ"כ יצא י"ח אפילו בבליעה, המשך בעמוד 4

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ר הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

השבת נקרא את פרשות בהר - בחוקתי, בסוף פרשת בחוקתי כתוב "וזכרתי את בריתי יעקוב, ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם אושר, והארץ אזכר". נשים לב שכתוב 'יעקוב' מלא וא"ו ואומר ע"ז רש"י ע"ה שכתוב יעקב בחמשה מקומות מלא בוא"ו וכתוב אליהו בה' מקומות חסר וא"ו כיון שיעקב נטל את הוא"ו מאלהיו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו.

מדוע דווקא האות וא"ו אם זה משום שאות זו היא אחת מארבעת אותיות שם הוי"ה ברוך הוא הרי בשם אליהו יש גם את האות יו"ד ואת האות ה"א ומדוע בחר יעקב ליטול ממנו דווקא את האות וא"ו?

אמרת פנים הסבר על זה על פי הפסוק בשמות "ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה" אומר שם רבינו בוחי שהטעם שכתוב שם 'פדת' חסר וא"ו, הוא משום שאז עדיין לא הייתה גאולה שלמה כיון שלא קיבלנו עדיין את התורה ועל כן היו עוד גלויות אחרי גאולת מצרים אבל על הגאולה העתידה נאמר בתהילים פדות מלא "פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתי" - שתהיה זו גאולת עולמים. ועל כן כיון שמה שחסר בגאולת עולמים של עם ישראל זהו הוא"ו על כן נטל יעקב מאלהיו דווקא את האות וא"ו.

וזה פסוק מפורש בנביא "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא" והדיוק בזה הוא שדווקא לפני בא יום ה' היינו לפני שיבא אליהו ויבשר על גאולתו אז הוא נקרא 'אליה' חסר וא"ו אך לאחר שיבשר על הגאולה יחזיר לו יעקב את האות וא"ו שנטל ממנו ויחזור שמו אליהו

ובאמת באות וא"ו הו"ו יש בה משהו מיוחד שהרי כתוב בזהר הקדוש שישאל אורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא, וידוע שהאות וא"ו נקראת ע"פ הדקדוק תמיד וא"ו החיבור, ועל כן הוא"ו היא זו שמחברת בין הקב"ה התורה וישראל ואמרו רבותינו המקובלים שהוא"ו יש בה רמז לג' הדברים כיון שאפשר לכתובה בג' אופנים וי"ו, וא"ו, וי"ו, וכל אופני כתיבת הוא"ו נמצאים במילויי שם הוי"ה כך שלכל מילוי יש גימטריא ומשמעות אחרת, וי"ו זה גימטריא י"ב רומז לשנים עשר שבטי יי-ה, וא"ו זה י"ג בגימטריא אחד הרומז לקב"ה הנקרא יחידו של עולם, וי"ו זה גימטריא כ"ב רומז לתורה שיש בה כ"ב אותן, לומר לך שהאות וא"ו חשובה ומעולה שהיא מחברת בין ישראל קוב"ה ואורייתא,

האות וא"ו הו"ו אנו גם מזכירים אותה בתפילה במה שאנו אומרים 'ראה נא בעונינו וריבה ריבה ומהר לגאלנו גאולה שלמה' משמע שיש גאולה שהיא לא שלמה, מה זו גאולה שלמה, שמעתי פעם מפי קדוש רבי ינון חורי זצ"ל שיש לחלק המילה 'של' מ'מה' כיון שמורינו האריז"ל כותב לכוין 'מה' לשם הוי"ה במילוי אלפין שהוא בגימטריא מ'ה', אך אם תוריד ו' פשוטה מחשבון מ'ה' ישרא ל"ט, וכמ"כ המילה 'גאלה' בלי וא"ו היא גימט' ל"ט, אך גאולה שלמה, היינו מלאה באות וא"ו, היא גימט' מ"ה, ללמדך שכל זמן שחסר הוא"ו הגאולה חסרה.

שנוכה לגאולה שלמה בזכות יעקב אבינו שיעמוד ויתפלל ולא יקשור ולא ינוח עד שהקב"ה יקרב את ישועתנו ובשובה ונחת תושעו אמן

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רוח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל 03-9030580 פקס 039030891

מייל: m.torni@maco.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רוח שליט"א.

מעשה אבות

רבי שלמה אמסלם זיע"א – כ"ה אייר תשכ"ג

בין המאורות הגדולים שהאירו ופארו את יהדות מרוקו בדור האחרון היה מרן האדמו"ר הקדוש והטהור הנודע בשער בת רבים כחסידיא קדישא ופרישא הגאון המקובל והצדיק כבוד אדוננו מורנו רבי שלמה אמסלם זצוק"ל

רבינו גדל בעיר מידלת שבחבל תאפיללאת בדרום מרוקו שם חיו יחידי סגולה ובני עליה שהיו כסולם מוצב ארצה וראשם מגיע השמימה חסידים ופרושים מופלגים, אשר המפורסם שבהם היה מאור הגולה אדמו"ר רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בחודש טבת שנת צדיק כתמ"ר יפרח, שבו נסתלק לגנוי מרומים מאור הגולה מרן האדמו"ר הקה"ט רבינו יעקב אבוחצירא זיע"א נולד מו"ר רבי שלמה להוריו רבי משה זצ"ל והצדקנית מרת חנה ע"ה שהיו רודפי צדקה וחסד וביתם היה בית ועד לחכמים ובו התאכסנו דרך קבע כל השדר"ם מארץ ישראל ואת בנוסף למעשה החסד והצדקה שהיו עושים בסתר יותר מבגלוי ונתקיים בהם בבעלי הבית מאמר רבי יהושע מאן דרחים רבנן הווי ליה בני רבנן.

בילדותו למד רבינו אצל מלמד היישוב רבי אברהם עטיה ובמעלליו התנכר נער באהבת התורה בשקידה ובזכרון מופלא, לאחר שהתגדל בלימודו על בני גילו ישב בעליית הגג שבבית הוריו והגה בתורה יומם ולילה, מדי פעם כשהיו נקלעים לבית הוריו שדר"ם וגבאי צדקה שהיו על פי רוב תלמידי חכמים מופלגים, היה רבינו מנצל את שהותם על מנת ללמוד עמהם משעמדו על כוחותיו הגדולים ועל צמאנו לתורה נותרו בביתם עוד חודשים ארוכים. בהגיעו לפרקו נשא את הצדקנית מרת אסתר ולאחר חתונתו המשיך בדרכו בקודש - יושב בעליית הגג על תלמודו ומוסיף קדושה על קדושתו, באותה תקופה אף נכנס לפרד"ס וידו אוחות בעץ החיים ובכתבי הארז"ל.

כבן י"ט שנה בלבד פגש בו רבי מסעוד אביחצירא זיע"א בנו בכורו של אדמו"ר רבי יעקב זיע"א אשר נשא ונתן עמו ארוכות בדברי תורה ומו"מ של הלכה, רבי מסעוד השתומם מן הצעיר אשר לפניו וראה בו קנקן חדש מלא ישן ונוכח בגדולתו בתורה ועינו הבוחנת לפני ולפנים אף ראתה את יראתו הקודמת לחכמתו ואת השגותיו בקדושה וביראת חטא ומסר בידו כתב סמיכה אשר בה נתן ביטוי להתפעלותו. כאשר ביקש רבי מסעוד לשוב לעירו יצאו בני העיר ללוותו ולכם כבד עליהם כשהגיע שעת פרידה החלו בוכים ואומרים יא סידנא

אדוננו קשה עלינו פרידתך השאר נא עמנו, רבי מסעוד הסיר את הסודרא דרבנן מעל ראשו וכרך אותו סביב ראשו של רבינו ואמר: מעתה רבי שלמה הוא רבכם, ומי שיבקש להתברך מבניו של החכם רבי יעקב אבוחצירא זיע"א אין לו לטרוח ולבוא יותר לעירם כיון ששקולה ברכתו של רבי שלמה כברכתם.

לימים נרקמה ידידות נפש אמיצה בין רבינו לבין רבינו הבבא סאלי והיה בא מפעם לפעם לבקרו לרוב הגיע בבא סאלי לעיר בשעות הצהריים ומיד סר לביתו של רבי שלמה שם היו לומדים בצוותא וממתקים סוד כל הלילה עד עלות השחר, ולאחר תפילת השחר כוונתין היה פונה הבבא סאלי לדרכו.

ידידות זו נמשכה גם עם בנו רבי מאיר זיע"א וכך כותב הוא עה בהסכמתו לספרו של רבינו בני שלמה "חמותי ראיתי אור... הרה"ג מעוז ומגדול רבין חסידא, גברא דלביש מדה, אוצר כל כלי חמדה, יראתו קודמת לחכמתו, אשרי יולדתו... לא הניח זוית ופינה, יראה יש כאן, טהרה יש כאן קדושה יש כאן, ענוה יש כאן, תורה יש כאן, קדיש דרבנן, לא פסיק פומיה מגירסא, ונהורא עימיה, תורתו שלימה תורה תמימה תורה לשמה... אשרי שלו ככה"

הליכותיו של רבינו כאחד מחסידיו קמאי, כמעט לא נראה ברחובה של עיר, הרבה בטבילות אף אם הוצרך לשבר שכבת הקרח מעל פני המים, כשלשים שנה לא אכל מאכלי בשר כל שהם, אכילתו הייתה מועטת, לימים כשנחלש גופו עד שחששו לשלומו פקד עליו מרן חסידא קדישא העט"ר רבי דוד אבוחצירא הי"ד להתיר מנהגו שלא לאכול בשר ומאז פסק ממנהגו זה.

באייר תשכ"ג נחלש גופו הטהור ונפל למשכב ובמוצש"ק בליל כ"ה בו הוחמר מצבו ובני המשפחה התאספו סביב מטתו, כחצות הלילה התחיל לדבר על האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב וכל הלילה ההוא וגם כשהאיר היום לא פסיק פומיה מגירסא עד שיצאה נשמתו באחד וכבה נר המערבי. הספידוהו בקול נהי ובבכי האדמו"ר רבי מאיר אבוחצירא וחתנו רבי משה עטייה ומנוחתו כבוד בעירו מידלת

מכתב ידו הודפס ספרו 'בני שלמה' ביאורים על נ"ך, זוהר, הגהות על הספר עץ חיים ועוד וכן ספרו בני שלמה על הגדה של פסח.

מילי דהסידות

הטערה

איתא בפסחים (ק"ב) "אמר רשב"י לר"ע, רבי למדני תורה, א"ל איני מלמדך, א"ל אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות, א"ל בני, יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק" עכ"ל. וצריכין אנו למודעי מה ראה לקחת המשל מן הפרה והעגל. ובהקדם מה שראיתי בהקדמת ספר אהל יעקב מתלמידיו של הרב המחבר בשם הרב מוסקאטו ז"ל בביאור הכתוב במשלי "דברי אגור בן יקה המשא" ר"ל אלה דברי מי שאגר ואסף דברי החכמה בלבו, והקיא אותם מלבו והודיעם אל אחרים, למען הקל מעליו המשא, כי כמשא כבד כבדו ממנו, ולא יכול להתאפק מהודיעם אל הזולת" ע"כ. הראית לדעת כי האדם יש לו צער אם אינו מוציא דברי החכמה מליבו להודיעם לאחרים, וכמאמר איוב "אדברה וירוח לי" ועיין מ"ש מרן הקדוש בשו"ע או"ח סי' ש"ה ס' כ' וז"ל "מותר לומר לא"י לחלוב בהמתו בשבת משום צער ב"ח שהחלב מצערה עכ"ל. נקטינן מהכא שהחלב מצער הבהמה בעודו בדדיה. ובכן אתי שפיר המשל לעיל "יותר ממה שהעגל רוצה לינק" וכו', דמה הפרה יש לה צער כל זמן שהחלב בדדיה, וגם יש לה צער על בנה אם אינו יונק ממנה, כן החכם שאגר וקבץ דברי תורה בליבו, יש לו צער אם אינו מודיעם לאחרים כי "עצור במילין מי יוכל" וג"כ יש לו צער על תלמידיו שלא למדו, כמו הפרה שמצטערת כשהחלב בדדיה, ועוד הצער עלה בשביל בנה שאינו יונק. ואתי שפיר המשל והנמשל והיו לאחרים, רוכבים צמודים.

ובתקוני זוהר שלהי תקון ו' איתא, א"ל אליהו לרבי שמעון, "כמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חבורא דילך, כד יתגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיאי ובגנייה וקראתם דרור בארץ" ע"כ. וזהו רמז בראש"ת ר"ת בזכות תורת ר"ש יושיענו אלקים.

והכי חזינא בר"מ פ' נשא דף קכ"ד ע"ב וז"ל "ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר זוהר יפקון ביה מן ברחמי" עכ"ל הוא ממש כדברי ס' התיקונים דבזכות לימוד ס' הזה"ק יפקון מן גלותא.

ואפשר שזהו רמז הפסוק "כי רוצה ה' בעמו יפאר ענוים בישועה" ר'וצה ה' בעמו ר"ת גימט' זוהר, שניתן לישראל ספר זוהר להתעסק בו, ועי"כ "יפאר ענוים בישועה" דבזכותו יפקון מן

גלותא בעגלא ובזמן קריב. ובישועה"ה הוא ר"ת ב'זכות ע'סק ו'לימוד ה'זהר יבא ש'ילה, ושילה הוא משיח שנא' "עד כי יבא שילה".

ואפשר לתת טעם לכך דבזכות לימוד ספר זוהר יפקון מן גלותא, והוא בהקדם מאי דאיתא ברעיא מהימנא סוף פרשת בהר וז"ל [בתרגום מארמית] "בשני סוגים נקראים ישראל לקדוש ברוך הוא עבדים, שכתוב עבדי הם, ונקראים בנים, שכתוב 'בנים אתם לה' אלהיכם". בזמן שמכיר האדם את הקדוש ברוך הוא בדרך כלל, אז הוא נקרא עבד שעושה מצות רבו, ואין לו רשות לחפש בגניו ובסודות ביתו. בזמן שמכיר אותו האדם בדרך פרט, אז נקרא בן, אהוב שלו, כמו בן שמחפש בגניו, בכל סודות ביתו... מי שמשתדל בתורה לדעת את הקדוש ברוך הוא. ובאותם הגונים שלו נקרא בן לקדוש ברוך הוא, בכל כחות השמים אין מי שימחה בידו, בכל שעה שמצטרך להכנס אל אביו. אשרי חלקו בכל העולמות. ומשום זה, כשמשתדל להכירו בדרך פרט, בסוד החכמה, אז נקרא בן".

הרי לך דמי שעוסק בסודות התורה אקרי בן לקב"ה. והביא במדרש תלפיות ענף גאולה מ"ש הרב כהנא רבא, טעם שצריך הקב"ה לגאלנו, דאיתא המוכר עצמו לגוי חייבים הקרובים לפדותו, והקב"ה נקרא קרוב שלנו, ע"כ. נקטינן מהכא דהגאולה היא מדין קרוב. ובכן מצינו טעם לדבר דבזכות לימוד ספר זוהר נוכח לגאולה, והוא דהעוסק בוזהר שכולו רזי תורה אקרי בן לקב"ה, וכיון דאנן בבחי' בנים צריך הקב"ה לגאלנו מדין קרוב, דאין קרוב יותר מאב לבן.

ואפר לרמז זאת בפסוק "שלח אורח ואמתך המה ינחוני יביאוני" וגו' ופירש"י "שלח אורח": מלך המשיח שנדמה לאור שנא' "ערכתי נר למשיחי" ע"כ. והנה כתב בספר עטרת שב"י שרשב"י רמז בפסוק "הושיעה את עמך" "הושיעה את" גימט' רבי שמעון בר יוחאי, וכן ר"ת א"ת ע"מ ע"ה"כ גימט' הלולא לרמז דבזכות רשב"י ויומא דהלולא דיליה יבוא הגואל עכ"ל. והנה תיבת "ואמתך" גימט' שמעון עה"כ, וס"ת שלח אורח ואמתך המה ינחוני יביאוני" גימט' הלולא עה"כ. וז"ש "שלח אורח" הוא מלך המשיח, בזכות "ואמתך" גימ' שמעון, שזכות רבי שמעון ויומא דהלולא דיליה יבוא משיח צדקנו בעגלא ובזמן קריב.

(מהספר בני שלמה לרבי שלמה אמסלם זצ"ל)

מישג בכשרות

שביעית [ד]

יש אומרים שמותר לעשות בתלוש בעבר הירדן וכדין סוריא. ויש החולקים ואוסרים, ומסתבר להלכה כדעתם.

גבולות עבר הירדן הם: מנחל זרד שבקצה ים המלח, עד נחל ארנון [הנמצא באמצעו של הים ממול עין גדי], זה מואב שלא טיהרו בסיחון ודינו כחור"ל גמור. מנחל ארנון עד נחל יבוק, זה ארץ עמון ומואב שטיהרו בסיחון, ונוהגים שם מצוות הארץ מדבריהם, להוציא את הפינה הימנית של חבל ארץ זו, שהוא מסמוך להר נבו, מזרחית עד הדרך הגדולה למדבר, וצפונית עד נחל יבוק, שזו ארץ עמון [וכוללת את רבת עמון של ימינו] - שלא טיהרו בסיחון, ודינה כחור"ל. ומנחל יבוק וצפונה היא ארץ הבשן, הגלעד והגולן, נוהג שם כל מצוות הארץ מדבריהם. וגבולות חבל ארץ זו, כל אשר מזרחית לנחל שניר, דן, והבניאס, מהר חרמון, דרך אגס החולה, ים כנרת, ולאורך כל גבול הירדן עד מקור נחל יבוק, כל אשר מזרחית לקו זה, דינו כעבר הירדן, עד הקצה המזרחי שמעבר ליגר שהדותא. ושטח זה כולל בתוכו את כל ארץ הגולן של ימינו, שדין חבל ארץ זה כדין עבר הירדן.

יבול הגדל בירושלים עיה"ק ת"ו [בין החומות], נוהגים בו כל דיני שביעית, אע"ג שלא נתחלקה ירושלים לשבטים. ומכל מקום דיני שביעית נוהגים שם רק מדברי סופרים וככל ארץ ישראל בזה"ז, אע"ג שירושלים בקדושתה היא עומדת עד עתה ולא בטלה לעולם.

סוריא, אין שביעית נוהגת בה מן התורה, אך מ"מ גזרו חכמים שלא לעבוד שם בקרקע ולא בפירותיה בעודם במחזור. כמו כן נוהגים דיני קדושת שביעית על היבול הגדל בה, ויש חולקים וסוברים שאין קדושת שביעית על הגדל בה. והכל מודים שאין גזירת ספיחים בסוריא, והם מותרים באכילה.

אבל מלאכות הנעשות בתלוש כגון: דישה וזרייה, התירו חכמים לעשות בסוריא אפילו בפירות של ישראל חשוד. ויש חולקים וסוברים שלא הותר לעבוד בתלוש. והעיקר כדעה הראשונה.

כל דיני שביעית בסוריא לא נאמרו אלא בקרקע של ישראל, אך בקרקע של גוי, הפירות חולין לכל דבר, ואין בהם קדושת שביעית, ואף מותר לישראל לעבוד שם במחזור, ויש חולקים ואוסרים לישראל לעבוד במחזור אף בקרקע של לגוי, והלכה כדעה ראשונה.

בארץ מצרים, בבל, עמון ומואב [שלא טיהרו בסיחון], אין נוהגים דיני שביעית כלל, ודינם כחוץ לארץ לכל דבר.

עבר הירדן [עמון ומואב שטיהרו בסיחון וארץ סיחון עצמה], כל דיני שביעית נוהגים שם מדבריהם, מלבד איסור ספיחין, שלא גזרו חכמים בעבר הירדן, ויש אומרים שהיינו דווקא במקומות שלא כבשו עולי בבל בעבר הירדן, אבל במקומות שכבשו נוהג שם כל דיני שביעית כולל גזירת ספיחין, והעיקר להלכה שעבר הירדן גם במקומות שכבשו עולי בבל, לעולם יהיה דינם פחות מארץ ישראל ולא גזרו שם גזירת ספיחין כלל.

פנת המעברה

כורכום

החומר הטחון על משטח בצבע כתום, ולהתבונן שאין חרקים, זחלים, או סימני חרקים כגון קורים, גבישים או כיו"ב. במידה ונמצאה נגיעות לא ניתן להשתמש במוצר זה.

לאחר שהתוצרת נבדקה ונמצאה נקייה, יש להקפיד על אחסון בתנאים נאותים, ועדיף בקירור או בהקפאה.

כמון

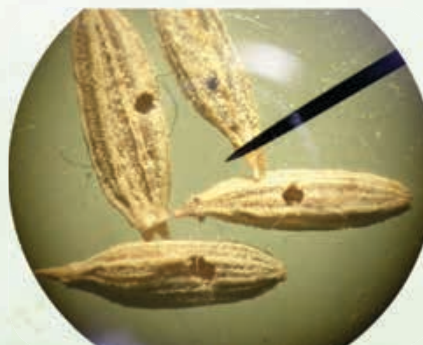
צמח הכמון הוא צמח חד שנתי, שפירותיו משמשים כתבלין הכמון השימוש העיקרי בכמון הוא כתבלין טחון, אולם יש המשתמשים אף בזרעים שלמים.

לאחר אסיפתם מן השדה, מאוחסנים גרגרי הכמון במחסני מעבר גדולים, ולאחר סינון הם נארגים בשקים או באריות גדולות ומשווקות למדינות השונות. עקב אחסונם ובפרט כשהוא לקוי, הגרגרים עלולים להיות מותקפים על ידי מזיקי המחסן השונים, בוגרים או זחלים

אופן הבדיקה והשימוש:

כמון - גרגירים. ברכישה של גרגירים, יש לפזרם על משטח כהה ועדיף בצבע כתום, ולהעביר גרגיר אחר גרגיר, ובודקים שאין ביניהם חרקים בוגרים או זחלים, ושאין סימני חרקים כעין קורים או גבישים, ושאין גרגירים מנוקבים המהווים סימן להימצאות חרקים. באם כל התוצרת נמצאה נקייה, יש לבצע בדיקת מדגם פנימית לחופן גרגירים, כדי לבדוק שאין נגיעות סמויה של חרקים בתוך הגרגיר. באם נמצאה נגיעות סמויה, יש להימנע משימוש במוצר, אלא אם כן פותחים כל גרגיר וגרגיר.

כמון טחון - באם הטחינה טרייה [לעני הצרכן ולכתחילה קודם הטחינה יבדוק מדגמית לוודא שהתוצרת בחזקת נקיה] - המוצר בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה. באם נרכשה תוצרת טחונה שכבר מאוחסנת, יש לפזר את האבקה על גבי משטח בצבע כתום, ולראות שאין חרקים בוגרים או זחלים, גושים או קורים. באם נמצאה נגיעות בכמון הטחון, הסרת החרקים קשה ועדיף שלא להשתמש במוצר זה.

נגיעות פנימית בגרגרי כמון בהגדלה

שורש הכורכום

צמח הכורכום הוא צמח רב שנתי ממשפחת הזנגביל. שורש הכורכום, צבעו כתום וקליפתו חומה. משורש זה מפיקים את תבלין הכורכום המשמש רבות את תעשיית המזון.

השורש בעודו טרי הוא בחזקת נקי מחרקים, יתירה מכך ניסיונות שנערכו הראו שמי הכורכום מרחיקים נמלים. כמו כן מומחים ממליצים לבעלי גינות לגדל כורכום בגינתם כדי להרחיק נמלים. למרות האמור, באחסון ממושך עלול הכורכום להתליע ולהיות מותקף במזיקי מחסן שונים.

אופן הבדיקה והשימוש:

כאמור, שורש הכורכום בעודו טרי הוא בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה.

שורש כורכום שעבר אחסון ואינו טרי, עלול להיות מותקף על ידי מזיקי מחסן שונים. ולכן יש לבדוק ויזואלית שאין בו סימני כרסום, אבקה, קורים או פירורים שנגרמו על ידי החרקים השונים.

כורכום טחון, שאינו נשמר באריזה אטומה, עלול להיות מותקף על ידי מזיקי המחסן שונים, ולכן לעיתים רצוי/חובה לבדוקם קודם השימוש בהם ובאופן הבא: יש לפזר את

דבר ה' זו הלכה המשך מעמוד ראשי

הראש"ש ז"ל, עכ"ל. וכעת ראיתי במה שכתב מרן זצ"ל בשו"ת יביע אומר (ח"א א"ח סי' לג בסוף אות א) לדון לגבי מסטיק אם יש בו רק הנאת גרון או גם מעיים ונפ"מ אם יברך עליו, וכתב שאין להוכיח מדברי השו"ע שכתב "כל אוכלים ומשקים שאדם אוכל ושותה לרפואה, אם טעמם טוב והחיד נהנה מהם, מברך עליהם תחלה וסוף". שיי"ל דשאני התם שאוכל ושותה מהם, ואיכא הנאת מעיו, שעיקר הברכה נתקנה משום הנאת מעיו, וכמ"ש הראש"ש (פ"ב דברכות סימן ו). וכ"כ בבית יוסף (סימן ר), שברכה לא בטעימת החיד תליא מילתא אלא באכילה תליא מילתא כדכתיב ואכלת ושבעת וברכת, ואכילה היינו הנאת מעיים. ע"ש. וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"ב (סימן כו). ע"ש. אבל בג"ד אפשר דלא חשיב הנאת מעיו, כיון שאינו אלא טעם בעלמא. ומ"מ לקושטא דמילתא כיון שהוא נהנה כל שהוא בכוונת אכילה, צריך לברך, שהרי אין שיעור כלל לברכה ראשונה. ולא דמי למטעמת שא"צ ברכה כמ"ש בש"ע (סימן ר), דשאני התם דליכא כוונת אכילה כלל, וכו', משא"כ כשמכוין לאכילה, מיד שנתן לתוך פיו, חלה ברכתו, ולכן המנהג פשוט להקל לדבר מיד לאחר שהכניס המאכל לתוך פיו, ואפילו קודם שהחיד יטעם. ע"ש.

ולפ"ז נידו"ד הגם שניטל זמנית חוש הטעם מן האוכל, מ"מ שונה לטיביותא, שכאן בשונה מכל המקומות שם החסרון הוא באוכל, או שדילגו לו על הגרון וישר עם שפופרת לגרונן, הכא האוכל אין בו חסרון כלל, ועוד שיש לו הנאת הלעיסה והבליעה בחיך, ויש לו כוונת אכילה, רק יש חסרון בטעם [ושאלתי מכמה וכמה חולים, שתיארו לי בתיאורים שונים את ההרגשה הזו, של חוסר הטעם, אולם דבר אחד מצאתי אצל כולם שטעם מלוח ביותר הרגישו, כלומר איבדו חוש הטעם חוץ מטעמים קיצוניים לפחות בחלקם]. ואפשר שבכה"ג שאוכל לרצונו, ולועס כדרך כל האדם, ועובר דרך החיך ובית הבליעה כדרך כל האדם, והוא טוב למאכל, ולא חלילה מזיק, בכה"ג יהיה חייב לברך, וכדברי רבינו הרמב"ם לגבי השמן, וגם מרן השו"ע יורה לדיון זה כיון דהכא אינו מזיק אלא אדרבה הוא מועיל. ויהיו הדברים ק"ו מחלמון הביצה שכתב החיד"א לברך עליו.

וחיפשותי מעט לגבי נידו"ד, של חולה שאיבד את חוש הטעם, ומצאתי בספר מעון הברכה עמ"ס ברכות להגר"מ שטרן רב ומ"ץ בעזרת תורה ואחינו של מרן הגרש"א שהביא (על הסוגיא בדל"ה ע"ב) בד"ה אסור ליהנות, שהביא שמרן הגרש"א זצ"ל הסתפק אם אדם שאיבד חוש הטעם אם אוכל להשיע רעבונו, אם יברך ברכה ראשונה, שהרי לא נהנה, ונשאר בצ"ע. ובספר אב בברכה על פרק כיצד מברכין הביא שם (עמ"ל) עוד תוספת מילים מדברי מרן הגרש"א, 'ושמעתי שיש נהגו לברך בכה"ג על כל דבר כדינו, וצ"ע'. ע"כ. וע"ע בספר שערי ברכה (שטיצברג פ"ג הנהגה בזה הערה ב והערה ה). ומ"מ הנלעג"ד שהמנהג שנהגו אותם אנשים לברך נכון הוא.

(מתוך שו"ת 'כתר מלוכה' בענייני מגיפת הקורונה)

כל שכן באכילה דרשות. וגדולה מזו אני אומר, דאכילת רשות קילא מינה, דאפילו כרוכה בסיב שבלעה מברך עליה אם שבע בטנו ממנה, דהכא גלי קרא דאשביעה קפיד ואין שביעת הגרון שביעה. וצריך עיון בזה, דשמא שביעת הבטן לחוד לא חשיבא כולי האי, אם אין עמה שביעת הנפש, ואין הנפש שבעה בזה האופן מהאכילה בלי הנאת החיד. ומכל מקום נראה שטעון ברכה לאחריו, אפילו יכנס לגדר ספק, אבל זה לא יוציא אחרים. וכו', אמנם בבלע שלם אף על פי שלא נהנה הגרון, לית דין ולית דיין דמברך, דלא עדיף ממצה דמצוה, וכל היכא דאיהו מייחייב לברוכי, פשיטא דאית' נמי ומפיק לאחרני ידי חובה.

והנה מצאנו דברים מפורשים בזה, שכתב האגלי טל (מלאכת טוחן סי' סב) שכתב שברכת הנהגין הכל תלוי בהנאת מעיו בלבד, וגם ברכה ראשונה הכל תלוי בזה ולכן מטעמת פטור מברכה, וכמבואר במג"א (רי"י סק"ט) דאינה נקרא הנאה אלא בתוך מעיו. ומאידך ראה במנח"ח שלגבי ברכה אחרונה כתב שהוא על הנאת מעיים יחד עם הנאת הגרון. וראה עוד מש"כ האג"ט גופיה באבנ"ז (א"ח סי' קכד וס"ו סק"ג) מה שכתב לבאר, ודוק היטב שבדבריו שם מתבארים הדברים שכתב באג"ט.

ומצאתי לגאון בעל שו"ת חלקת יעקב (א"ח סי' נב) שם כתב תשובה לגאון בעל רבבות אפרים, על מי שמאכילים אותו מן הצד לבטנו, ובתוך דבריו נכנס לסוגיית הנאת החיד באכילה. והביא שם הרבה מן המקורות שכבר ציינו לעיל, ובעיקר דבריו שהיכא שיש לו הנאת גרון ללא הנאת מעיים יכול לברך, אולם להיפך אינו מברך. והכח מדין קמחא דשערי, ומדין שותה שמן זית, ומדין מטעמת [שעליה כתב לחלק וכמג"א שם דלא מקרי הנאה אלא בתוך מעיו, וכן לשון הראש"ש לברכות י"ד כיון שאינו נהנה בתוך מעיו, וצריכין לחלק בין מטעמת שלא בא כלל לתוך מעיו, לא מקרי כלל אכילה לענין ברכה ואף שהחיד נהנה, ובין קמחא דשערי, אף על פי שקשה לקוקיאני, דצריך לברך על הנאת גרונן, כיון דסוכ"ס בא האכילה למעיו], ושוב הביא מדברי המנח"ח והאגלי טל הגו' לעיל ודחה את דבריו ואת ראיותיו, [ובאמת שמדבריו באבנ"ז הגו' הכל מתבאר], יעו"ש באריכות.

והשתא ראיתי למרן החיד"א זצ"ל במחזיק ברכה (ריש סי' רד) שהביא מקונטרס ישן, שהאוכל חלמון ביצה כמות שהוא חי לצחצח הקול יברך כיון שהוא מווני אף שאינו נהנה בטעם אכילתו. הרי להדיא שמברך על הנאת מעיים אף שאין הנאת גרון כל שאוכל כדרכו.

ובאמת שהדברים נראים ברורים בלשונו של מרן הבית יוסף (סי' רב בסוד"ה ומ"ש ומיהו) שכתב בהאי לישנא לגבי סוגיא דמטעמת, 'ובספר אהל מועד (שערי הברכות דרך א נתיב ד) כתוב מטעמת אינה צריכה ברכה אפילו לפניא אלא אם כן היה שם כשיעור רביעית אבל בזה השיעור מברכת אף על פי שאינה בולעת כלום הואיל והחיד טועם, עד כאן לשונו. ולי נראה דברכה לא בטעימת חיד תליא אלא באכילה תליא כדכתיב (דברים ח') ואכלת וברכת ואכילה היינו הנאת מעיים כדברי

קו ההלכה והכשרות

בראשות הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

הנהגות יום ביומו באורח חיים ויורה דעה ❖ כשרות המזון ❖ כשרות חו"ל
מצוות התלויות בארץ ❖ חרקים במזון ❖ טפילים וכשרות הדגים

03-7528999

פקס: 03-7528992 מייל: b.m@macon.co.il

שעות פעילות
בית ההוראה

ימים א.ג.ה.

13:15-14:00 19:15-20:00

ימים ב.ד.

13:15-14:00 18:15-19:00

יום שישי

12:15-13:00

המענה ינתן
ע"י רבני בית ההוראה
בשעות פעילות בית ההוראה

בשאר השעות
ינתן מענה על ידי הרבנים
המופיעים בתפריט

"הביאו את כל המעשר... ובחגגונו נא בואת אמר יי צבאות אם לא אפתח
לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי י')

מצטרפים ל'בית המעשר'!

הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

תחת פיקוחו של:
"המכון למצוות התלויות בארץ"

להצטרפות

03-9030580 אתר: hamachon.co.il

שע"י "המכון למצוות התלויות בארץ"
תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה